

ЕКОНОМІКА ДОРОЖНЬОГО ГОСПОДАРСТВА

УДК 625.76:658.15

ДОГАДАЙЛО Я. В., канд. екон. наук,
Харківський національний автомобільно-дорожній університет

БЮДЖЕТНА МОДЕЛЬ ПІДПРИЄМСТВ ДОРОЖНЬОГО ГОСПОДАРСТВА

Анотація. У цій статті здійснено аналіз підходів щодо формування бюджетної моделі підприємства та наведено основні результати, одержані автором шляхом досягнення визначеної мети дослідження. Основна мета полягала в обґрунтуванні бюджетної моделі підприємств дорожнього господарства, що відповідає специфіці дорожньої галузі та вимогам до бюджетування як управлінської технології підприємства. Вимоги передбачають: наявність взаємопов'язаних бюджетів, що дозволяють здійснювати планування, аналіз фактичного стану та збір даних з аналізу ефективності роботи підприємства в одному розрізі, гнучкість та відповідність вимогам керівництва. У роботі одержала подальший розвиток бюджетна модель підприємств дорожнього господарства шляхом додавання до неї трьох бюджетів: додаткових витрат, коштів на покриття ризику та матриці Моблі. Для обґрунтування моделі було використано такі методи дослідження, як логіко-теоретичне узагальнення, порівняльний аналіз, моделювання, формалізація та індукція. Запропоновані результати досліджень можуть бути використані керівниками підприємств дорожнього господарства або їх заступниками з економічних питань, які зацікавлені у підвищенні ефективності роботи підприємств. Впровадження отриманих результатів у практичну діяльність підприємств дорожнього господарства забезпечить прозорість відображення результатів та витрат функціонування, тим самим створюючи сприятливі умови для ухвалення ефективних управлінських рішень у найкоротші терміни, що є однією з передумов застосування бюджетування як управлінської технології.

Ключові слова: бюджетування, бюджет, бюджетна модель, основний бюджет, управлінська технологія, дорожнє господарство.

ДОГАДАЙЛО Я. В., канд. екон. наук,
Харківський національний автомобільно-дорожній університет

БЮДЖЕТНАЯ МОДЕЛЬ ПРЕДПРИЯТИЙ ДОРОЖНОГО ХОЗЯЙСТВА

Аннотация. В данной статье проведён анализ подходов к формированию бюджетной модели предприятия и приведены основные результаты, полученные автором в результате достижения поставленной цели исследования. Основная цель заключалась в обосновании бюджетной модели предприятий дорожного хозяйства, соответствующей специфике дорожной отрасли и требованиям к бюджетированию как управленческой технологии предприятия. Требования предусматривают: наличие взаимосвязанных бю-

джетов, позволяющих осуществлять планирование, анализ фактического состояния и сбор данных по анализу эффективности работы предприятия в одном разрезе, гибкость и соответствие требованиям руководства. В работе получила дальнейшее развитие бюджетная модель предприятий дорожного хозяйства путём добавления к ней трёх бюджетов: дополнительных затрат, средств на покрытие риска и матрицы Мобли. Для обоснования модели были использованы такие методы исследования, как логико-теоретическое обобщение, сравнительный анализ, моделирование, формализация и индукция. Полученные результаты исследований могут быть использованы руководителями предприятий дорожного хозяйства или их заместителями по экономическим вопросам, которые заинтересованы в повышении эффективности работы предприятий. Внедрение полученных результатов в практическую деятельность предприятий дорожного хозяйства обеспечит прозрачность отображения результатов и затрат их функционирования, тем самым создавая благоприятные условия для принятия эффективных управленческих решений в кратчайшие сроки, что является одной из предпосылок применения бюджетирования как управленческой технологии.

Ключевые слова: бюджетирование, бюджет, бюджетная модель, основной бюджет, управленческая технология, дорожное хозяйство.

Ya. DOGADAYLO, Cand., Econ. Sc.,
Kharkiv National Automobile and Highway University

BUDGET MODEL OF ENTERPRISES FROM THE ROAD SECTOR

Abstract. *In the paper the approaches to the formation of the enterprise budget model have been analysed, the main results received by the author in the process of achieving the set objective of the study are given. This main objective was to substantiate the budget model of road sector enterprises which corresponds to the specifics of the road sector and requirements to budgeting as a management technology of the enterprise. The requirements provide for: availability of interrelated budgets that allow to plan, to analyze the actual state, to collect data on the analysis of the enterprise performance in one section; flexibility and accordance with the management demands. In the work the budget model of the road sector enterprise has been further developed by adding three budgets: additional costs, funds to cover the risk and Mobley matrix. To substantiate the model such research methods were used as logical and theoretical generalization, comparative analysis, modelling, formalization and induction. The received results can be used by leaders of enterprises from the road sector or their deputies in economic issues, who are interested in improving the efficiency of enterprises. Implementation of the received results into practical activities of road enterprises will ensure transparency in displaying the results and costs of their functioning, thus, creating favourable conditions for taking effective management decisions in the shortest possible time, that is one of the prerequisites for the use of budgeting as a management technology.*

Key words: *budgeting, budget, budget model, master budget, management technology, road facilities.*

Постановка проблеми. Для забезпечення роботи підприємств у ринкових умовах необхідно впроваджувати нові методи підвищення ефективності системи управління підприємствами, одним

із яких є бюджетування. В Україні під час впровадження останнього виникає багато проблем [1], пов'язаних із тим, що система бюджетування не працює або працює не так, як потрібно, що відбувається через недотримання принципів постановки бюджетування, не зв'язаність із стратегією і специфікою діяльності підприємства та інших теоретичних і методичних основ бюджетування. Таким чином, дослідження, метою якого є поглиблення теоретичних основ та методичних рекомендацій щодо впровадження бюджетування на підприємствах, є актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ми поділяємо думку тих вчених, які розглядають бюджетування як управлінську технологію або технологію управління підприємством [2–4], оскільки бюджетування є основним елементом інструментарію оперативного контролінгу, суть якого полягає в інтеграції окремих елементів функцій управління [5, 6] і відповідає основним принципам бюджетування [7]. Під бюджетуванням розуміється управлінська технологія складання бюджетів, яка дає змогу пов'язати діяльність підприємства з його стратегічними цілями, планувати, організовувати, контролювати та мотивувати виконання бюджетів на підприємстві, тобто здійснювати процес управління підприємством, спрямований на досягнення поставлених перед підприємством цілей [7, 8].

Бюджетування як управлінська технологія включає до свого складу три складові: технологію, організацію, автоматизацію бюджетування [4, 7, 8]. Розробка лише технології бюджетування на підприємстві не дає змоги ефективно функціонувати без інших двох етапів бюджетування – організації та автоматизації, але вона є першоосновою їх реалізації. Технологія бюджетування включає до себе сім складових: цілі та завдання, принципи бюджетування, методи бюджетування, види бюджетів, систему підконтрольних показників, схеми консолідації, формати бюджетів. Для визначення цілей і завдань використано метод SWOT-аналізу, на основі якого обирається одна з чотирьох стратегій розвитку підприємства, визначено основні принципи бюджетування та сформульовано сутність кожного з них [7], здійснено класифікацію та розкрито сутність методів бюджетування з урахуванням специфіки дорожнього господарства, обрано найбільш доцільні для використання [9]. Надалі на підставі визначених принципів та методів бюджетування необхідно, по-перше, обрати види бюджетів, доцільні для використання в підприємствах

дорожнього господарства, по-друге, визначити послідовність обраних видів бюджетів та, по-третє, розробити систему підконтрольних показників, що стане основою розробки форматів кожного виду бюджету. Обрані види бюджетів формують структуру бюджетів підприємства. Таким чином, одержані шляхом вирішення поставлених завдань результати дозволять надалі сформувати формати бюджетів та розробити методики їх складання згідно з цілями підприємства. Стаття присвячена вирішенню перших двох завдань, які у комплексі дозволяють сформувати бюджетну модель, що являє собою структуру та послідовність формування бюджетів на підприємстві.

Бюджет може мати дуже багато різновидів. Для вибору видів бюджетів, доцільних для використання на підприємствах дорожнього господарства, та визначення послідовності їх складання за основу було взято загальноприйняте класичне розділення бюджетів на чотири групи [4]: основні бюджети (бюджет доходів та витрат, бюджет руху грошових коштів, бюджетний баланс), операційні бюджети (бюджет продажів, бюджет виробництва тощо), допоміжні бюджети (бюджет податків, бюджет інвестицій) та додаткові бюджети (бюджет розподілу прибутку, бюджети окремих проектів та програм). Усі ці бюджети потрібні для складання основного бюджету, який являє собою сукупність взаємопов'язаних трьох основних бюджетів, а також набір операційних і допоміжних бюджетів, необхідних для їх складання [4]. Основний бюджет ще називають майстер-бюджет [10, 11], зведений бюджет [12], генеральний бюджет [13]. Набір основних бюджетів є обов'язковим для підприємства, а склад операційних, допоміжних та додаткових бюджетів визначається на підприємстві відповідно до певних чинників [4].

Аналіз літературних джерел, в яких розглянуті питання визначення видів бюджетів та послідовності їх складання [2, 4, 10, 12–15, 17–20] на промислових підприємствах показав, що послідовність складання бюджетів у більшості науковців співпадає, але відрізняється структура бюджетів за видами і кількістю. Узагальнені результати більш детального аналізу існуючих підходів до визначення видів бюджетів, що задіяні під час складання основного бюджету, надані в табл. 1. Жирним курсивом в таблиці виділено літературне джерело, в якому описується класична модель підприємства. Умовним позначенням «+» виділяються ті види бюджетів, які пропонуються розглядати у літературному джерелі.

Таблиця 1

**Порівняльний аналіз підходів до визначення видів бюджетів
промислового підприємства**

Назва бюджету	Номер літературного джерела											Сума	% спів-падіння
	2	4	10	12	13	14	15	17	18	19	20		
1. Бюджет продажу	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	11	100
2. Бюджет виробництва	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	11	100
3. Інвестиційний бюджет	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	11	100
4. Бюджет доходів і витрат	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	11	100
5. Бюджет руху грошових коштів	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	11	100
6. Бюджет прямих витрат на матеріали	+	+	+	+	+		+	+	+	+	+	10	91
7. Бюджет загально-виробничих витрат	+	+	+	+	+		+	+	+	+	+	10	91
8. Бюджет прямих витрат на оплату праці	+	+	+	+	+		+	+	+	+	+	10	91
9. Бюджет комерційних витрат	+	+	+	+	+	+	+		+	+	+	10	91
10. Бюджетний баланс	+	+	+	+	+		+	+	+	+	+	10	91
11. Бюджет управлінських витрат	+	+	+		+	+	+		+	+		8	73
12. Бюджет собівартості реалізованої продукції	+				+		+	+	+	+	+	7	64
13. Бюджет запасів		+	+	+			+				+	5	45
14. Бюджет виробничої собівартості	+	+	+		+							4	36
15. Податковий бюджет	+	+				+	+					4	36
Всього бюджетів	17	18	13	16	18	11	20	12	12	14	24		
Збіг з класичною бюджетною моделлю, %	92	100	100	92	92	54	92	69	85	85	85		
Питома вага бюджетів з класичної моделі в загальній кількості бюджетів	71	72	100	75	67	64	60	75	92	79	46		

За даними таблиці можна зробити висновок, що майже всі спеціалісти, які займаються бюджетуванням, беруть за основу класичну бюджетну модель, тією чи іншою мірою доповнюючи необхідними, на їх погляд, видами бюджетів. Таким чином, для розробки бюджетної моделі підприємств дорожнього господарства необхідно використовувати класичну бюджетну модель шляхом її доопрацювання на підставі урахування специфіки функціонування підприємств дорожнього господарства та інших чинників, що забезпечать впровадження бюджетування як управлінської технології.

Невирішені складові загальної проблеми. Учені пропонують достатньо велику кількість різновидів бюджетних моделей [2, 4, 10–20], але для підприємств дорожнього господарства вона розглядається в роботі [21]. Тут під час визначення бюджетної моделі ураховувалися особливості дорожнього господарства на основі нормативного документа [22], який згідно з наказом Міністерства регіонального розвитку будівництва та житлово-комунального господарства [23] з 01.01.2014 втратив свою чинність. Замість нього зараз використовується національний стандарт ДСТУ Б Д.1.1-1:2013. Також у бюджетній моделі підприємств дорожнього господарства не пропонується використовувати комплексний бюджетний документ, що не відповідає вимогам до бюджетування як управлінської технології. Таким чином, виникає потреба у перегляді існуючої моделі з точки зору урахування змін у нормативній базі визначення вартості будівництва та необхідності складання комплексного бюджетного документа.

Формулювання цілей статті. Метою статті є обґрунтування бюджетної моделі підприємств дорожнього господарства, що відповідає специфіці дорожньої галузі та вимогам до бюджетування як управлінської технології підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно з ДСТУ Б. Д.1.1-1:2013 «Правила визначення вартості будівництва» [24] та результатами аналізу основних відмінностей правил розрахунку вартості за ДСТУ Б Д.1.1-1:2013 та ДБН Д.1.1-1-2000 [25, 26] до існуючої бюджетної моделі доцільно додати два бюджети:

– бюджет додаткових витрат, який включає до свого складу витрати на виконання робіт у зимовий період, витрати на виконання робіт у літній період просто неба при температурі більш ніж +27°C,

витрати на доплати працівникам у зв'язку з втратами часу на проїзд з місця розміщення організацій до об'єкта будівництва і назад та витрати на утримання служби замовника;

– бюджет коштів на покриття ризику, необхідний для врахування ризику підприємств у зв'язку з інфляційними процесами.

У роботі [15] перераховуються ознаки бюджетних моделей, що дозволяють виділити бюджетування в окрему управлінську технологію:

- наявність центрів фінансової відповідальності;
- наявність взаємопов'язаних бюджетів, що дозволяють планувати діяльність та враховувати факт в одному і тому ж розрізі;
- можливість доопрацювання та оптимізації системи.

На підставі цих ознак та принципів бюджетування підприємства [7] були сформовані вимоги щодо формування бюджетної моделі під час впровадження бюджетування як управлінської технології підприємства: наявність взаємопов'язаних бюджетів, що дозволяють здійснювати планування, аналіз фактичного стану та збір даних з аналізу ефективності роботи підприємства в одному розрізі, гнучкість та відповідність вимогам керівництва. Під гнучкістю розуміється можливість доопрацювання та оптимізації бюджетної моделі. Під відповідністю вимогам керівництва розуміється мінімально можлива кількість бюджетів, що забезпечує керівника інформацією для успішного управління підприємством.

Для забезпечення відповідності існуючої бюджетної моделі останній вимозі до складу основних бюджетів доцільно включити матрицю Моблі, оскільки вона дозволяє швидко одержати повноси-стемне уявлення про майбутні результати діяльності на підставі одного документа замість трьох, що пропонується використовувати зараз. Перевагою матриці є те, що вона наочно показує взаємозв'язок між основними бюджетними документами та робить можливим, не вникаючи в математику розрахунків показників діяльності, побачити можливі проблеми з запасами, дебіторською та кредиторською заборгованостями, витратами майбутніх періодів, чистим прибутком, податками тощо [27].

Тоді під основним бюджетом пропонується розуміти сукупність взаємопов'язаних чотирьох основних бюджетів, а також набір операційних і допоміжних бюджетів, необхідних для їх складання.

Таким чином, керівнику підприємства для ухвалення рішень щодо управління підприємством достатньо буде користуватися лише одним документом замість трьох, як це було раніше.

Бюджетна модель підприємств дорожнього господарства з урахуванням необхідних перетворень наведена на рис. 1.

Бюджетування доцільно розпочинати зі складання бюджету продажу, в якому відображаються щомісячні та щоквартальні обсяги продажу за видами діяльності, продукції і в цілому за підприємством в натуральних та вартісних показниках протягом бюджетного періоду. На базі бюджету продажу складається виробничий бюджет, до складу якого включаються бюджет виробництва, бюджет прямих витрат на матеріали, на оплату праці, на експлуатацію машин і механізмів, бюджет запасів, бюджет загальновиробничих витрат.

Бюджет прямих витрат на матеріали – це план, в якому здійснюється планування витрат на матеріали.

Бюджет прямих витрат на оплату праці – це план, який включає заробітну плату дорожніх робітників, зайнятих виконанням будівельно-монтажних робіт, доставкою будівельних матеріалів до місця їх застосування.

Бюджет прямих витрат на експлуатацію машин і механізмів – це план, який включає поточні та разові витрати на експлуатацію машин. Поточні витрати включають: вартість паливо-мастильних матеріалів та електроенергії, основну заробітну плату робітників, зайнятих управлінням та обслуговуванням машин, амортизацію машин, витрати на ремонт та технічне обслуговування, за орендованими машинами – орендну плату за використання. Разові витрати складаються з витрат з навантаження, розвантаження та транспортування машин, вартості робіт з їх монтажу, демонтажу і пробного пуску та вартості влаштування тимчасових допоміжних споруд.

Бюджет загальновиробничих витрат – це план, який включає три групи витрат: витрати на управління та обслуговування будівельного виробництва, витрати на організацію робіт на будівельних майданчиках та удосконалення технології, інші загальновиробничі витрати.

Бюджет виробничих запасів – це план, який включає незавершене виробництво та виробничі запаси.

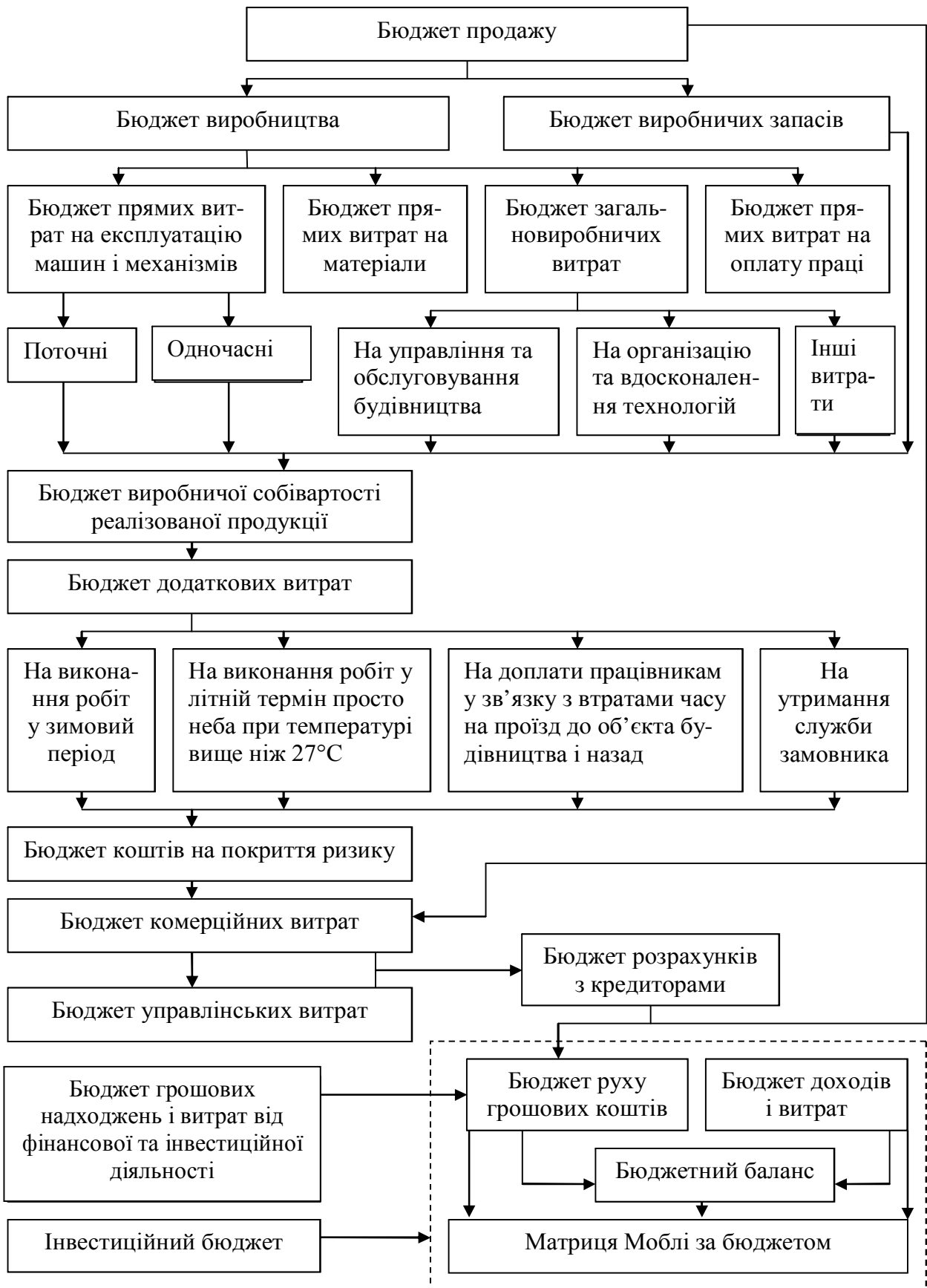

Рис. 1. Бюджетна модель підприємств дорожнього господарства

Бюджет виробничої собівартості реалізованої продукції базується на бюджеті виробництва та бюджеті запасів, консолідує витрати дорожнього підприємства під час будівництва та ремонту автомобільної дороги, не включаючи кошторисний прибуток.

Бюджет додаткових витрат, який пов'язаний зі специфічними особливостями роботи підприємств дорожнього господарства, включає: витрати на виконання робіт у зимовий та літній періоди, витрати на доплати працівникам у зв'язку з втратами часу та витрати на утримання служби замовника.

Бюджет коштів на покриття ризику передбачає планування коштів, що йдуть на погашення втрат у зв'язку з інфляційними процесами.

До складу бюджету комерційних витрат відносять планові витрати на здачу об'єктів замовникам, на заробітну плату, преміальні збутовому персоналу, маркетингові дослідження, рекламу та просування продукції на ринку.

Бюджет управлінських витрат – план витрат на утримання та оплату праці управлінців, утримання адміністративного корпусу, послуги сторонніх організацій.

Бюджет розрахунків з кредиторами є основою для побудови бюджету руху грошових коштів. Бюджет грошових надходжень і витрат від фінансової та інвестиційної діяльності є основою для побудови бюджету руху грошових коштів.

Інвестиційний бюджет відображає планові капіталовкладення підприємства. Бюджет доходів та витрат – це документ, що відображає фінансовий результат майбутньої діяльності та дозволяє характеризувати ефективність діяльності підприємства в майбутньому періоді.

Бюджет руху грошових коштів – це документ, що відображає заплановані фінансові потоки та дозволяє визначити періоди часу, в яких очікується надлишок або нестача грошових коштів.

Бюджетний баланс – це документ, що містить інформацію про фінансовий стан, який буде мати підприємство в результаті досягнення поставлених цілей та надає можливість своєчасно передбачити незадовільний фінансовий стан підприємства.

Використання матриці Моблі дозволяє скласти комплексний документ, що пов'яже у наочній формі бюджетний баланс підприємства з бюджетом доходів і витрат та бюджетом руху грошових

коштів. Одержаний документ дозволить бачити, яким чином будь-які зміни в одному форматі бюджету призводять до змін в двох інших бюджетних документах [27].

Висновки. Таким чином, в результаті урахування вимог до побудови бюджетування як управлінської технології підприємства та порівняльного аналізу класичної бюджетної моделі з сучасними особливостями функціонування підприємств дорожнього господарства одержала подальший розвиток бюджетна модель підприємств дорожнього господарства. До існуючих видів бюджетів запропоновано додати матрицю Моблі за бюджетом та специфічні, характерні лише для дорожнього господарства види, а саме: бюджет додаткових витрат та бюджет коштів на покриття ризику, які дозволять врахувати додаткові витрати, пов'язані зі специфікою дорожнього господарства та інфляційними процесами.

Запропонована модель відповідає класичній бюджетній моделі на 100 %, при цьому питома вага бюджетів з класичної моделі в загальній кількості бюджетів складає 68 %.

Впровадження одержаного результату в практичну діяльність підприємств дорожнього господарства забезпечить прозорість відображення результатів та витрат їх функціонування, тим самим створюючи сприятливі умови для їх ефективної роботи, раціонального використання ресурсів, підпорядкування інтересів структурних підрозділів цілям підприємств, контролю прибутковості кожного виду діяльності та замовника робіт, що є передумовами застосування бюджетування як управлінської технології підприємства.

Література

1. Смирнова Л. 13 досадных ошибок бюджетирования, из-за которых многие компании так и не выполняют план в 2014 году [Электронный ресурс] / Л. Смирнова – 2013. – Режим доступа: <http://www.gd.ru/news/view/id/1741-13-dosadnyh-oshibok-byudjetirovaniya-iz-za-kotoryh-mnogie-kopanii-tak-i-ne-vypolnyat-plan-v-2014-god>
2. Кузьмін О.Є. Бюджетування на підприємстві: навч. посіб. / О.Є. Кузьмін, О.Г. Мельник. – К.: Кондор, 2008. – 312 с.
3. Немировский И.Б. Бюджетирование. От стратегии до бюджета – пошаговое руководство / И.Б. Немировский, И.А. Старожуков. – М.: Вильямс, 2006. – 512 с.

4. Хруцкий В.Е. Внутрифирменное бюджетирование: настольная книга по постановке финансового планирования / В.Е. Хруцкий, В.В. Гамаюнов, Т.В. Сизова. – М.: Финансы и статистика, 2007. – 464 с.
5. Контролінг: навч. посіб. / Г.О. Швиданенко, В.В. Лаврененко, О.Г. Дерев'яно, Л.М. Приходько. – К.: КНЕУ, 2008. – 264 с.
6. Петренко С.Н. Контроллінг: учеб. пособ. / С.Н. Петренко. – К.: Ника-центр, Эльга, 2004. – 328 с.
7. Эффективные подходы к развитию предприятий, отраслей, комплексов (в 3 книгах): монография / Т.Ю. Агеева, И.В. Аркелова, И.П. Бабкина и др. – Одесса: Куприенко С.В., 2013. – Кн. 2. – 168 с.
8. Догадайло Я.В. Удосконалення бюджетування як управлінської технології / Я.В. Догадайло // Економіка транспортного комплексу. – 2010. – № 17. – С. 18–25.
9. Догадайло Я.В. Вибір методів бюджетування підприємств дорожньої галузі / Я.В. Догадайло // Материалы международной научно-практической конференции «Современные проблемы и пути их решения в науке, транспорте, производстве и образовании 2009». – Одесса: Черноморье, 2009. – Том 6. Экономика. – 2009. – С. 14–16.
10. Афанасьев А. Особенности бюджетной модели компании [Электронный ресурс] / А. Афанасьев. – 2004. – Режим доступа: <http://fd.ru/articles/7885?login=paywall>
11. Смирнова Н.В. Особенности системы бюджетирования предприятий сферы услуг [Электронный ресурс] / Н.В. Смирнова, Д.Н. Смирнов // Современные наукоёмкие технологии. Региональное приложение. – 2010. – № 3 (23). – С. 60–66. – Режим доступа: http://www.isuct.ru/e-publ/snt/sites/ru.e-publ.snt/files/2010/03/snt_2010_n03_60.pdf
12. Щиборщ К.В. Бюджетирование деятельности промышленных предприятий России / К.В. Щиборщ – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Дело и сервис, 2004. – 592 с.
13. Голов С.Ф. Управленческий учет / С.Ф. Голов. – Х.: Фактор, 2009. – 784 с.
14. Квасній Л.Г. Роль бюджетування в системі антикризового управління підприємством / Л.Г. Квасній // Інноваційна економіка. – 2012. – № 29. – С. 39–43.
15. Ковтун С. Бюджетирование на современном предприятии или как эффективно управлять финансами / С. Ковтун. – Х.: Фактор, 2005. – 336 с.
16. Левченко О.П. Модель бюджета автотранспортного предприятия / О.П. Левченко // Економіка транспортного комплексу. – 2013. – № 21. – С. 181–190.
17. Макаров Д.В. Построение системы внутрифирменного бюджетирования (на примере мебельной подотрасли Калининградской области): автореф. дис. на соиск. уч. степ. канд. экон. наук: спец. 08.00.10 «Финансы, денежное обращение и кредит» / Д.В. Макаров. – С.Пб., 2009. – 16 с.

18. Перевалова Ж.В. Бюджетирование в управлении субъектами хозяйственной деятельности : дис. ... канд. экон. наук: 08.00.10 / Ж.В. Перевалова. – М., 2005. – 160 с.

19. Рубис А.В. Управление системой внутрифирменного планирования промышленного предприятия на основе бюджетирования: автореф. дис. на соиск. уч. степ. канд. экон. наук: спец. 08.00.05 «Экономика и управление народным хозяйством (теория управления экономическими системами)» / А.В. Рубис. – Хабаровск, 2008. – 24 с.

20. Савчук В.П. Управление прибылью и бюджетирование / В.П. Савчук. – М.: БИНОМ. Лаборатория знаний, 2005. – 432 с.

21. Догадайло Я.В. Бюджетування в підприємствах дорожнього господарства / Я.В. Догадайло, І.В. Подольська // Економіка транспортного комплексу. – 2006. – № 10. – С. 179–189.

22. ДБН Д. 1.1-1-1 – 2000 (з урахуванням Доповнення 3) «Правила визначення вартості будівництва». – К.: НВФ «Інпроект», 2005. – 92 с.

23. Про прийняття національного стандарту ДСТУ Б Д.1.1-1:2013 [Електронний ресурс]. – Міністерство регіонального розвитку будівництва та житлово-комунального господарства України. (Наказ Мінрегіону від 05.07.2013 № 293). – Режим доступу: http://msmeta.com.ua/file/novosti_stroitelstva/2013/07/21/Nakaz293.pdf

24. ДСТУ Б Д.1.1-1:2013 «Правила визначення вартості будівництва» [Електронний ресурс]: Міністерство регіонального розвитку будівництва та житлово-комунального господарства України. – 2013. – 88 с. – (Офіційне видання). - Режим доступу: http://dbn.at.ua/_ld/11/1113___.1.1-1-2013.pdf

25. Груша В.А. Сучасний стан вітчизняної нормативної бази з ціноутворення у будівництві та шляхи її розвитку [Електронний ресурс] / В.А. Груша. – 2013. – Режим доступу: <http://www.dorndi.org.ua/>.

26. Основные различия правил расчета и оформления ДСТУ Б Д.1.1-1:2013 и ДБН Д.1.1-1-2000 [Электронный ресурс]. – 2013. – Режим доступа: <http://edu.smeta.ua/news/cenoobrazovanie/180-pravilaraschetainformleniyasmetnoi-dokumentacii.html>

27. Догадайло Я.В. Матриця Моблі як комплексний бюджетний документ підприємств дорожнього господарства / Я.В. Догадайло // Економіка транспортного комплексу. – 2013. – № 22. – С. 159–172.

Рецензент О. М. Криворучко, докт. экон. наук, проф., ХНАДУ.
Стаття надійшла до редакції 17.01.2014 р.